

Erik Jooisse bespreekt:

Norman Friedman, *De Koude Oorlog*

(Kosmos-Z&K Uitgevers: Utrecht/Antwerpen 2005),

64 blz., met losse bronnen en dvd, prijs € 49,50.

Feiten en bronnen

Wat hebben de Europese Unie, computers, ruimtevaart, satellieten en tactieken van terroristen met elkaar gemeen?

We danken het allemaal aan de Koude Oorlog. Dat beweert Norman Friedman in *De Koude Oorlog, 1945-1991*, een prachtig geïllustreerd, maar inhoudelijk nogal simpel boek.

Voors en tegens

De Koude Oorlog is zo'n boek dat in de boekwinkel onmiddellijk de aandacht trekt. Het is van een groot vierkant formaat en zit in een stevige kartonnen hoes met daarop foto's van John F. Kennedy, Stalin en een atoomwolk. Ook staan veel afbeeldingen in het boek. Ieder hoofdstuk bevat foto's en hier en daar vind je kopieën van interessant bronnenmateriaal. Zo bevat het een herdruk van *Tarantel*, een satirisch maandblad dat in de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw in het geheim in Oost-Duitsland werd verspreid. Interessant zijn ook de militaire documenten die destijds strikt geheim waren,

bijvoorbeeld over Amerikaanse overwegingen om de atoombom tegen China te gebruiken of berekeningen van het Amerikaanse ministerie van defensie over het verwachte dodental bij een atoomoorlog.

Al deze bronnen zijn uitstekend geschikt voor gebruik in de les. Vertalingen staan achterin het boek. Omdat ze los in hoesjes zitten, is het boek wellicht minder geschikt voor een mediatheek.

Bruikbaar is ook de dvd met voorlichtingsfilmpjes van het Amerikaanse ministerie van defensie over de atoombom. Het is jammer dat de filmje niet ondertiteld zijn, maar het Engels is zo eenvoudig dat leerlingen in de meeste derde klassen of hoger het redelijk zouden moeten kunnen volgen. De vaak absurde beelden maken eventuele lancunes in de taalbeheersing bovendien ruimschoots goed.

Ieder hoofdstuk heeft een tijdbalk waar de belangrijkste, aan het beschreven

onderwerp gerelateerde, gebeurtenissen op staan. Dat geeft het nodige overzicht. Verder heeft ieder hoofdstuk talloze korte tekstblokken over de hoofdrolspelers, zoals een tekst over de Hongaarse premier Imre Nagy in een hoofdstuk over de Hongaarse Opstand.

Inhoudelijk is het boek minder aantrekkelijk. Friedman begint zijn verhaal met de conferenties van Jalta en Potsdam in 1945. Daarna beschrijft hij alle belang-

DE SPOETNIK EN HET RUIMTEVAARTTIJDERK

1957-1969

1943-1970

1917-1985

1957 26 AUGUSTUS: DE SOVIET-UNIE LANCEERT DE EERSTE ICBM (INTERCONTINENTAL BALLISTIC MISSILE).
4 OKTOBER: DE SOVIET-UNIE LANCEERT DE SPOETNIK.
3 NOVEMBER: DE SOVIET-UNIE BRENGT HET EERSTE LEVENDE WEEZEN, HET HONDEKE LAIKA, IN DE RUIMTE.
1958 31 JANUARI: EERSTE SUCCESVOLLE LANCIERING VAN EEN SATELLIET DOOR DE VS.
1958 12 APRIL: JOERI GAGARIN IS DE EERSTE MENS IN DE RUIMTE EN MAAKT EEN BAAN OM DE AARDE.
5 MEI: ALAN SHEPARD IS DE EERSTE AMERIKAAN IN DE RUIMTE (GEEN VOLLEDIGE BAAN OM DE AARDE).
25 MEI: PRESIDENT KENNEDY STELT ALS DOEL DAT BINNEN TIEN JAAR EEN MENS OP DE MAAN MOET STAAN.
1963 26 JULI: EERSTE COMMUNICATIESATELLIET IN EEN BAAN ROND DE AARDE GEBRACHT.
1968 21 FEBRUARI: MISLUKKING VAN DE ENORME N-1-RAKET VAN DE SOVIET-UNIE. MAAKT EEN EINDE AAN HET MAANPROGRAMMA VAN DE SOVIJETS.
20 JULI: AMERIKAANSE ASTRONAUTEN LANDEN OP DE MAAN.

Tot 1957 zag het Westen de Sovjet-Unie als een land dat een enorm leger op de been kon brengen met tienduizenden tanks, maar niet als een natie die geavanceerde vliegtuigen en elektronica zou kunnen ontwikkelen. Dit beeld werd nauwelijks gewijzigd door het onverwachte verschijnen van de MiG-15 in Korea, die beter bleek dan de westerse gevechtstoestellen. Maar op 4 oktober 1957 lanceerden de Sovjets de *Spoetnik*, de eerste kunstmaan. Amerikaanse pogingen om de *Explorer*, een veel kleinere kunstmaan, in een baan om de aarde te brengen, mislukten: raket na raket ontplofte tijdens de lancering. In Europa begonnen de NAVO-bondgenoten zich af te vragen of de Amerikaanse militaire technologie waarop hun defensie steunde echt wel zo superieur was als ze hadden gedacht. De Russische bol die piepend om de aarde cirkelde, leek het Westen wel uit te lachen.

De *Spoetnik* was het begin van een wetenschappelijke wedloop, vooral een ruimte race, die uitmondde in de Amerikaanse maanlanding ruim tien jaar later. De *Spoetnik* zelf was geen wapen, maar de raket waarmee hij in de ruimte was gebracht, was een aangepaste intercontinentale raket (ICBM). De *Spoetnik* bewees vooral dat de raket zijn werk kon doen. Tot dat moment waren bommen altijd afgeworpen door bommenwerpers, en hiertegen kon men zich wapenen. Maar het leek dat een raket niet neergeschoten kon

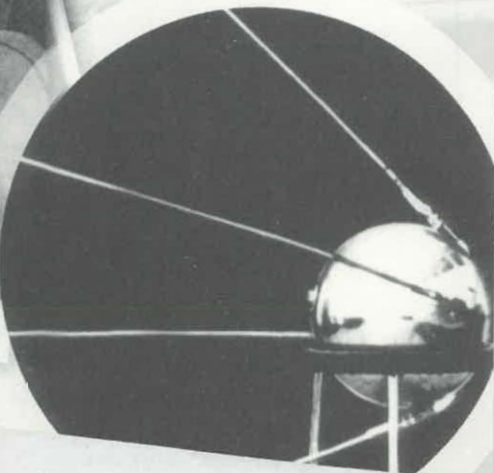
RECHT: De Russen beschouwden hun verkenning van de ruimte als een bewijs dat hun systeem aan de winnende hand was. Deze poster maakt het verband tussen de arbeidersklasse en de ruimtevaart heel duidelijk. Het was dan ook een enorme seculerstelling dat het programma om als eerste de maan te bereiken, mislukte.

DAAR: Joeri Gagarin vloog op 12 april 1961 als eerste mens in de ruimte; hij draaide een rondje om de aarde voordat hij in een Sovjet-Aziatische woestijn landde.

Слушай, страна,
Мечта людей зовет!
Сегодня твой народ
Ликует и поет.

RECHT: Met de lancering van de *Spoetnik* lieten de Sovjets zien dat ze wat betreft technologie op gelijke hoogte stonden met het Westen. Specialisten begrepen hier ook uit dat ze de eerste intercontinentale raket bezaten, want die was nodig geweest om de satelliet in zijn baan te brengen.

Von Braun

WERNHER VON BRAUN (1912-1977) kon Hitler er tijdens de Tweede Wereldoorlog van overtuigen dat er raketten gebouwd moesten worden – om zijn ambitie waar te maken, zei hij later, om mensen in de ruimte te brengen.

Zijn V-2 uit de oorlog diende als voorbeeld voor de naoorlogse ICBM's. In 1945 gaf Von Braun zich over aan de Amerikanen en ontwikkelde raketten als de Redstone, waarmee de eerste Amerikaanse satelliet in de ruimte werd gebracht. Nadat de luchtmacht de ontwikkeling van langeafstandsraketten op zich had genomen, ging Von Braun over naar de nieuwe NASA waarvoor hij de Saturnus raket ontwierp. Hiermee zouden de Amerikanen de maan bereiken.

Bladzijde uit 'De Koude Oorlog'. Ieder hoofdstukje bestaat uit twee pagina's naast elkaar.

rijke gebeurtenissen van de Koude Oorlog in chronologische volgorde. Hij eindigt zijn betoog met het einde van de Sovjet-Unie in 1991.

Ieder onderwerp beslaat twee bladzijden. Dat maakt het boek, zeker ook voor leerlingen, erg overzichtelijk, maar voor sommige onderwerpen volstaat het niet. De Korea-oorlog en Cubacrisis zijn nog wel duidelijk uit te leggen met een beperkte hoeveelheid woorden, maar ingewikkelde processen als het begin van de Koude Oorlog of het uiteenvallen van de USSR hebben meer nodig.

Bruikbaarheid

Dit boek is handig om snel wat feitjes over de Koude Oorlog op te zoe-

ken, hoewel de inhoudelijk echt geïnteresseerde leraar beter een lijvig standaardwerk uit de kast kan pakken. Voor de leerlingen is het een prachtig boek, vooral vanwege het kernachtige betoog en het vele illustratiemateriaal. Het bronnenmateriaal is uitstekend in de les te gebruiken.

Het boek is opgenomen in een serie over belangrijke gebeurtenissen in de twintigste eeuw met o.a. delen over de Tweede Wereldoorlog en over veldslagen en fronten van de Eerste Wereldoorlog.

"The British Government is determined to remain in Berlin under all circumstances."

„Die britische Regierung ist entschlossen, unter allen Umständen in Berlin zu bleiben.“

Mr. BEVIN, British Foreign Minister
May 20th, 1948
Scarborough